

OBSAH

Předmluva autorů	5
Obsah knihy	7-12
I. Lexikologie (J. Filipec)	13
1 Obecná část.	13
1.0 Lidský jazyk a lexikální zásoba	13
1.1 Nauka o lexikální zásobě	13
1.11 Lexikologie	13
1.12 Lexikografie	14
1.13 Členění lexikální zásoby	14
1.14 Funkční a strukturní pojetí lexikologie a sémaziologie	15
1.2 Synchronní lexikologie a nelingvistické úseky.	16
1.3 Metodologie a metodika lexikologického výzkumu.	19
1.4 Lexém a znak	21
1.5 Jazykové roviny a jednotky	22
1.6 Model lexikální jednotky	25
1.61 Dosavadní modely	26
1.62 Hlavní pojmy a termíny	28
1.63 Komunikační model lexikální jednotky	29
1.7 Slovo — základní, centrální jazyková jednotka	30
1.71 Hlediska a kritéria, která charakterizují slovo	31
1.72 Definice slova	33
1.8 Aspekty lexikálních jednotek	34
1.81 Forma lexikálních jednotek	34
1.811 Lexikální varianty	35
1.811.1 Typy variant	35
1.812 Motivace	36
1.812.0 Typy motivace	36
1.812.1 Fonetická motivace	37
1.9 Lexikologie a gramatika	38
1.91 Vztah gramatického a lexikálního komponentu	39
1.910 Jazykový obsah a úrovně abstrakce	39
1.911 Slovnědruhová příslušnost lexikálních jednotek	40

1.912	Nižší kategorie	41
1.913	Konkréta a abstrakta	42
1.92	Vztahy gramatických a lexikálních významů	42
1.921	Shody mezi nimi	42
1.922	Rozdíly mezi nimi	42
1.922.1	Obecnost a individuálnost	42
1.922.2	Otevřenost a zavřenost	43
1.922.3	Obligatornost a fakultativnost	43
1.923	Rozdíl v úrovni a typu abstrakce	43
1.924	Oblast přechodná	44
1.93	Gramatická charakteristika slov, významů polysémických lexémů a užití slov	44
2	Lexikální sémantika, sémaziologie	48
2.0	Rehabilitace významu	48
2.01	Sémantika a sémaziologie	48
2.1	Lexikální význam a jeho vztahy	49
2.2	Výklad dalších pojmů	51
2.3	Význam: entita a vztah	52
2.4	Přehled hlavních směrů usilujících o poznání významu	54
2.41	Logika, gnozeologie a psychologie	55
2.411	Logická sémantika	55
2.412	Marxistická teorie odrazu	56
2.413	Směr Slova a věci	57
2.414	Význam a pojem	57
2.415	Intenze a extenze	58
2.416	Psycholingvistika	58
2.42	Výzkum okolí lexikálních jednotek. Vztahy syntagmatické	58
2.421	Teorie L. Wittgensteina	58
2.422	Kontextové teorie	59
2.423	Distribucionalismus	59
2.43	Orientace na syntax	60
2.431	Generativní gramatika	60
2.432	Pojetí U. Weinreicha	61
2.433	Kritika interpretační sémantiky	62
2.434	Ch. J. Fillmore	62
2.435	W. L. Chafe	63
2.44	Lexikologická orientace syntaxe. Valence	63
2.45	Teorie mluvních aktů	64
2.46	Vztahy paradigmatické	64
2.47	Sovětská lingvistika	64
2.48	Závěr této části: mnohoaspektový popis významu	65

2.5	Významové prvky a složky. Sémém a sémy	66
2.51	Nocionální složka významu	66
2.52	Pragmatická složka významu	69
2.6	Popis významu. Výklad	71
2.7	Oblast lexikálního a významového užití lexikálních jednotek	75
2.8	Typy lexikálních významů	76
2.81	Typy významu podle slovních druhů	76
2.82	Typy významu podle dominance významové složky	82
2.83	Typy významu podle kontextové spojitelnosti	82
2.84	Typy významu podle slovotvorné motivace	85
2.85	Typy významu podle sémantické motivace při polysémii	86
2.86	Významy centrální — periferní	87
3	Lexikální onomaziologie	88
3.0	Vymezení onomaziologie a hlavní pojmy	88
3.1	Rozsah (3.11) a obsah onomaziologie, historická retrospektiva (3.12)	90
3.2	Vztah označení (pojmenování) a významu	91
3.3	Mezní případy označování: Vlastní jména (3.31). Termíny (3.32)	93–94
3.4	Slovní druhy z hlediska onomaziologie	95
3.5	Neologie	98
3.6	Tvoření označovacích jednotek	101
3.61	Tvoření slov	101
3.7	Spojení slov	104
3.8	Sémaziologicko-onomaziologická derivace	108
3.80	Proces nepřímé nominace	108
3.81	Metafora a její druhy	109
3.82	Metonymie a její druhy	110
3.83	Přirovnání. Další tropy	110
3.84	Formální typy derivace	111
3.85	Vztah metafory a metonymie k druhům slov	111
3.86	Typy metafor	111
3.860	Úvod a přehled	111
2.861	Hlavní podtypy metafor podle druhů slov	112
3.862	Konkréta a abstrakta	114
3.863	Metaforické přenášení vlastních jmen	114
3.87	Typy metonymie	115
3.871	Hlavní podtypy a varianty metonymie podle druhů slov	115
3.872	Metonymické přenášení vlastních jmen	120
3.873	Mezijazykové aspekty metafory a metonymie	120
3.9	Přejímání lexikálních jednotek	120
3.91	Typy lexikálních jednotek cizího původu	121
3.92	Lexikální jednotky podle původu	123

3.921	Internacionalismy	123
3.922	Internacionální morfémy a frazémy	124
3.923	Internacionalismy z vlastních jmen	124
3.924	Slova přejatá ze slovanských i neslovanských jazyků. Migrace	124
3.93	Zapojování lexikálních jednotek cizího původu do systému české lexikální zásoby	125
3.94	Stylistická diferenciacce přejatých slov	127
4	Vztahy lexikálních jednotek	128
4.0	Obecná charakteristika jazykových vztahů	128
4.1	Vztahy paradigmatické	128
4.11	Vztahy významové	128
✓ 4.111	Antonymie	129
✓ 4.112	Synonymie	132
4.113	Polysémie	137
4.114	Homonymie	141
4.115	Hyperonymie, hyponymie a kohyponymie	142
4.12	Vztahy formálně významové — slovotvorné	144
4.2	Vztahy syntagmatické	144
✓ 4.21	Spojitelnost lexikálních jednotek	144
4.22	Přenášení	148
4.23	Vztahy formální	149
5	Systém v lexikální zásobě	150
5.1	Obecný pohled na lexikální systém	150
5.2	Typologie dílčích lexikálně sémantických paradigmatických pod- systémů	151
5.3	Pole sloves pohybu — dílčí podsystém primární	155
5.4	Slovotvorné pole — dílčí podsystém sekundární	163
5.5	Závěr	165
II.	Frazeologie a idiomatika (F. Čermák)	166
1	Oblast frazeologie a idiomatiky	166
1.1	Frazeologie a idiomatika mezi ostatními jazykovými úseky	166
1.2	Frazeologie a idiomatika a neязыkové obory	167
1.3	Přístupy k popisu	168
1.31	Různé názory a kritéria při popisu frazeologie a idiomatiky	168
1.32	Horizontální a vertikální	169
1.33	Paradigmatické a syntagmatické	170
1.34	Frazém a idiom, frazeologie a idiomatika	176

2	Frazém a idiom	178
2.1	Komponenty frazému a idiomu	178
2.11	Formální stránka komponentů	178
2.12	Sémantická stránka komponentů	179
2.13	Kolokační stránka komponentů	182
2.2	Frazém a idiom jako útvar	183
2.21	Formální stránka útvaru	184
2.22	Sémantická stránka útvaru	187
2.221	Pojmenování	188
2.222	Kvalifikace a juxtaopozice	188
2.223	Kompatibilita a inkompatibilita, homonymie	189
2.224	Povaha významu	190
2.225	Složky významu	192
2.226	Sémiotická povaha	195
2.227	Význam individuální a strukturní, binomiály	196
2.228	Stylové rozvrstvení	197
2.23	Kolokační stránka útvaru	198
2.3	Typy frazému a idiomu	200
2.31	Přehled typů	200
2.32	Kvazifrazémy a kvaziidiomy	205
2.4	Roviny frazému a idiomu	205
3	Systém frazeologie a idiomatiky	208
3.1	Kombinatorický princip a klasifikace	208
3.2	Sémantická klasifikace	209
3.3	Strukturní klasifikace podle rovin	210
3.31	Lexikální frazémy a idiomy	210
3.32	Kolokační frazémy a idiomy	212
3.321	Autosémantika v úloze komponentů	212
3.322	Synsémantika v úloze komponentů	214
3.323	Autosémantika a synsémantika v úloze komponentů	215
3.324	Abstraktní substantiva v úloze komponentů	216
3.325	Přirovnání	217
3.33	Frazémy a idiomy propoziční a polypropoziční monosubjektové	219
3.34	Frazémy a idiomy polypropoziční intersubjektové	221
4	Transformace ve frazeologii a idiomatice	223
4.1	Podstata transformace a její vztah k variantám	223
4.2	Typy transformací	223
4.21	Mezirovinné transformace	224
4.22	Vnitrorovinné transformace mezistrukturní	225
4.23	Vnitrorovinné transformace vnitrostrukturní	225

4.3 Transformace aktualizační	226
5 Funkce a úzus ve frazeologii a idiomatice	229
5.1 Kolokabilita, valence a kontext	229
5.2 Komunikativní funkce	229
5.21 Strukturní složka komunikativní funkce	230
5.22 Nominativní složka komunikativní funkce	232
5.3 Komplexní funkční klasifikace	235
6 Postavení frazeologie a idiomatiky v jazyce	236
Hlavní termíny	237
Ruské resumé	245
Anglické resumé	249
Zkratky	253
Bibliografie	254
Rejstřík	273–281

